

OCENE – POROČILA

TIMBUKTU TIMBUKTU

Peter Svetina: *Timbuktu Timbuktu.*

Ilustracije: Igor Šinkovec. Založba Miš, 2019.

»Bila je potka, ki jo je zeblo. Zebe me, je rekla. In se / zapela. Od levega do desnega roba se je zapela. Kje / je potka? so se spraševali otroci, ko so šli iz šole. / Pred njimi je bil en sam prostran travnik.«

Ni veliko knjig, iz katerih izstopiš svetel, razmišljujoč in blag. Ko se zdi ves svet naenkrat živopisan in valovijo travniki kar počez vse do predalov.

Slikanica Petra Svetine in Igorja Šinkovca *Timbuktu Timbuktu* je takšna. Nič ne veš, zakaj, ampak en tak sprehod je, ko vse bliska od domislic, neba, šotorov, zvezd, plavanja po zraku, veslanja, korakov, čakanja kamel, drnjohajočega volka in si sami napišemo, kam bo šla naša cestica naprej.

Skoraj neverjetno, kako lahko avtor v svoji ustvarjalnosti lahko prehaja meje literarnih zvrsti, razpoloženj in modrosti. In kako najbolj on je v vsaki novi stvaritvi, ki nas doseže. Ravno prav prepoznaven in do konca v presenečenja.

Pesnik, pisatelj, prevajalec in literarni zgodovinar Peter Svetina je zagotovo eden najcelovitejših avtorjev sodobne slovenske mladinske književnosti. Obdobje, v katerem nas je ujela njegova zadnja knjiga kratkih zgodbic, je močno prepleteno z Andersenom. Skupaj z ilustratorjem Damijanom Stepančičem, s katerim sta tudi sicer pogost in v svobodo odlično dopolnjujoč tandem, je Peter Svetina avtor letošnje poslanice Mednarodne zveze za mladinsko književnost

(IBBY) ob 2. aprilu, rojstnem dnevu Hansa Christiana Andersena in mednarodnem dnevu knjig za otroke. Svoje sporočilo sta nasloвила *Lakota po besedah* in praznično je, da se je Peter Svetina sočasno uvrstil med šest finalistov za Andersenovo nagrado, najvišje mednarodno priznanje, ki jo IBBY za celoten opus podeljuje besedilnim avtorjem in ilustratorjem.

Vse je veliko zaokroženo prepotovanje. Za ta čas s simbolno, skoraj preroško poslanico, ko smo živeli v ustavljanju in so bili metuljasti leti pesmi in zgodb še kako pomembni. S Svetinovskimi orisi je ozelenela pomlad naše dežele obiskala svet, Timbuktu Timbuktu pa je ta svet prinašal k nam.

Na hrbtu skrbno in do skrajnosti estetsko ustvarjene knjižne celote Založbe Miš, ki jo je uredila Gaja Kos, lahko preberemo: »Timbuktu je mesto sredi Afrike, ki je bilo svojčas znano kot središče učenosti in strpnega pogovarjanja. Zdaj je timbuktu tudi knjiga, ki ima s tem lahko kakšno zvezo. /.../«

Ko že močno vstopimo v osrčje štiri-desetih zgodbic, ki so pravzaprav pesmi v prozi in nas nosijo v ritem in utrip pomenkov, prigod, domišljjskih potovanj in nonsenskih obratov, se s krojaško ladjico pripeljemo tudi do pesniškega odgovora, kaj je Timbuktu najbolj zares:

»Timbuktu je tam, kjer se igraš. Timbuktu je tam, kjer imaš / očeta in mamo in brate in sestre in tete in strice. Timbuktu / je tam, kjer imaš v predalu spravljene nogavice. Timbuktu je / tam, kjer je kdo, ki te ima rad. Timbuktu je tam, kamor si skril / svoj najdragocenejši zaklad. Timbuktu je tam, kjer raste za / vsakega ena žemlja in zori

zmeraj za vsakega po en paradajz. / Timbuku je tam, kjer se spečeš, pa ti kakšna roka / ponudi obkladek prej, ko rešeč ajs! Vse to je / timbuku. Timbuku! Timbuku!«

Timbuku je dom, ki je ne glede na umeščenost vedno tam, kjer nas obkrožajo najdražji, kjer je dovolj prostora za skrivnosti, kjer ni pomanjkanja in je zaradi bližin in razumevanja vse dovoljeno in varno. Timbuku je za bralca tudi knjiga, ki si s to pesmijo deli naslov.

Včasih se zdi, da v njej sobivanje zgodbic na dvostranskih postavitvah ni slučaj, in da so tudi samostojne umestitve nekaterih izmed njih premišljene vsebinski poudarki in predihi. Spet drugič lahko križkražemsko prebiranje razumemo kot svoj lastni tok, iskanje in vračanje k tistim zatočiščem v knjigi, ki so najbolj naša. Vsaka pot je prava in na nobeni bralec ne ostane sam. Peter Svetina ga pogosto vabi v komunikacijo, ugibanja in angažirano branje, hkrati pa vodi k obiskom vsakodnevnih običajnosti, ki se v hipu prevesijo v sanje in v vsemogoče. Tudi v njih srečujemo osebe zanimivih imen, ki smo jih pri Svetini že vajeni in bi jih pogrešali, če bi se podale v predvidljivosti. Ne poznamo jih in o njih skoraj nič ne izvemo. Sledimo lahko le njihovi umestitvi v drobno dogodka, kdaj zaslišimo njihova razmišljanja, želje in navade, ki so tukaj samo zato, da nas zdrsnejo v nepričakovano. Kljub temu se zdi, kot bi si bili z vsemi blizu. Kot bi gospoda Wolfa, Terčelja, Ficlja in Blaženka vsaj malo poznali in bi Marjančka, Klaro, Lučko, Katarino, dedka, strica Friderika, teti Frančiško in Petro, obada Toneta, kojota Stanislava, gospo Prijelo in Judit kdaj prej mogoče že na kratko srečali. Personificirani so tudi predmeti in živali. Med junaki, ko vstopijo v zgodbo, ni prav nobene razlike več.

Čeprav je Timbuku povsod, ga začnemo v bivališču gospoda Wolfa in malega požrešnega volkca ter zaključimo v sobi razsvetljenega stanovanja. Vmes

potujemo po Afriki, Aljaski, vesolju, sanjah, puščavah, oceanih, po nebu, Poljanski dolini ob Kolpi, jezeru Titikaka, od Rta dobre nade do Granade. Okvir knjige je kakor bralski princip, ki nas, kadar vanj vstopimo, s povsem običajnega kraja prestavlja v neslutene svetove in nas domov vedno znova tudi vrača.

Knjiga Petra Svetine je vznemirljivo, veselo in razmišljujoče branje za otroke in mladostnike. Vodi v domišljijsko nadaljevanje, nosi iskrenje v humornih in predstavljivih orisih, živost ki jo dramijo medmetne polnosti, slogovne lepote in izpiljenosti, kopica zanimivih besed in vsebinskih preobratov. Ritem je dihanje na potovanju, drsenje k presenečenjem. Slišanje dogajanja. Mladim bralcem ni za vsakdan in ga odstira v brezmejnost. Forma sledi miniaturi, ob kateri ostaja dovolj prostora za ugibanja, misli, igre in interpretacije. Ali pa samo za preselitve.

Tudi v podobe. Ilustratorsko spremstvo Igorja Šinkovca pri tem zagotovo nosi pomemben delež. Timbuku naslovnice je mehurček, v katerega vstopamo, v mehkih nogavicah in s klobko pripovedi, sami ali v družbi prijatelja, k zakladu in na travnik, v domišljijsko pesem, ki je ptica, in z iztegnjenimi ročicami, ki lovijo sanje in se vedno znova iztegujejo za srečo in za nečim, kar imamo radi. Spojni listi nas vabijo v mesto, ki ni mesto, in nas ustavijo ob stanjšani uri, ki je ni več. Kakor ni več zgodb v knjigi, kadar pridemo do njenega konca. Lahko pa se vedno znova vrnemo na peron in počakamo, da z zadnjega vagona po lestvici vse ponovno pripleza k nam. Ilustrator je marsikateri zgodbeni dvojec pomensko in simbolno povezal. Prostor je prepredel z mnogimi mostišči in potmi ter jih zapolnil z drobnimi detajli, humornimi dodatki, ki – enako kot zgodbe – vabijo k novim domislicam z dvignjenimi pomeni in s striparskimi elementi. Zemeljske barve polno in dograjujočo estetiko besed in ilustracije privedejo v

pomirjujoče bivanje, v katerem je prijetno dolgo ostati.

Vsako branje slikanice *Timbaktu Timbaktu* odstrira nov izris in novo domišljijско preseganje. Marsikdaj bi si ob njem tudi sami želeli imeti majico za šotor, kita za dvigalo, gugalnico čez ramo ter jadro za v veselje in krojaško morje. Le pri obadu Tonetu se zdi vedno enako: da živi v resnični knjižnici in hodi po robu platnice. Če se nekoč ne bi ustrašil, bi bil zdaj v knjigi, pove Peter Svetina. In če bi mu verjeli, ga ne bi našli na 9. strani te knjige. Nič mu ni pomagalo, da mu je takrat uspelo odleteti izpod pokritja ovetrenih strani.

Ves čas me zanima, če je ta veter tudi tisti, ki si je pri gospodu Konstantinu rekel: »Naj bom Peter, če si danes nisem zaslužil malo počitka.« In če ni morda gospod na naslovnici knjige *Timbaktu Timbaktu* vsaj bratranec tistega, ki mu je veter pripeljal gospodično Olgo in ga je narisal Peter Škerl. In še to, če bi bilo možno, da je s predali enako kot s knjigami. Če je, bi bilo tudi knjigo *Timbaktu Timbaktu* fino imeti.

».../ Samo odpreš predal, pa se ti razsvetli vsa soba / in se razsvetlijo stanovanje in ves svet in še noč od večera do jutra. / Kako fino bi bilo imeti en tak predal.«

Maja Logar

ODLIČNA REKLAMA ZA POEZIJO

Andrej Rozman Roza: *Rimuzine in črkolazen*. Ilustracije Zvonko Čoh. Mladinska knjiga, Ljubljana 2019 (Zbirka Velike slikanice).

Redkokatera pesem se mi je tako vtisnila v spomin kot *Mleko* Andreja Rozmana Roze iz *Malega rimskega cirkusa*. Pesem o mleku, ki se ob misli, da bi moralo

postati kakav, skorajda sesiri. Mogoče zato, ker me je nanjo (še) v času študija opozorila kolegica in je od takrat vendarle preteklo precej manj časa kot od otroštva, čeprav po drugi strani najmočnejši pečat pogosto pusti ravno tisto, ob čemer smo odraščali. Kakorkoli že, dejstvo je, da *Mleko* v moji zavesti ostaja sinonim za štosersko pesem in Roza avtor takšne poezije. Da to drži, dokazuje vsakič znova. A je tudi veliko več, kar v pesemski knjigi *Rimuzine in črkolazen* pokaže že s predpesmijo oziroma uvodno pesmijo, ki je pravzaprav posvetilo. Pesem *Jasni v spomin* je krasen poklon v verzih uredniškemu delu nekdanje Cicibanove urednice (»Zato sta dobra urednik ali urednica/ pesnikova in pesničina boljša polovica.«) pa kar priznanje kakovostnemu uredniškemu delu nasploh. V taisti pesmi Roza pojasni tudi genezo pričujoče knjige – gre namreč za zbirko pesmi, ki so predtem izhajale v reviji *Ciciban*.

Že naslov nakazuje, da se bodo besede v knjigi igrale, sestavljale, plesale in zabavale in tako tudi je. V pesmi *Zmešane besede* se pesnik igra s kombiniranjem besed, kar na koncu preraste v mini zgodnico o čokoladji, ki privablja sladkosnede potnike, a potone, ker pozabijo, da je ladja in ne hrana. V *Plesu besed* bomo našli poetičen opis rimanja, ki mu je zavezana tudi Rozina poezija: »Ko pa besede pripravijo ples/ nikoli ne plešejo kar vsepočez./ Zato da beseda besede se prime,/ je nujna privlačnost, ki dajo jo rime.« V pesmi *Skoraj razpenjeni beljak* se poigra z glagolom stepsti se in stepati, spotoma pa se pošali še na račun krajevnega imena Beljak – potniki Beljačane sprašujejo, kam so prodali rumenjaka, da jim je ostal le Beljak ... Zelo domiselno speljana je pesem *Skrite živali* – sicer ni »skrivanje« ene besede v drugo, daljšo, nič novega, a Roza v igro vnese tudi vsebino in šaljivo pokaže, da to kameleonu res ne gre, kot tudi ne volku, »zato ga v besedilu z lahkoto opazi ovca,/ da se